

Klassivõitlus

Eestimaa Kommunistlise Partei III kongress 1922. aasta sügisel
(põranda all)

Poola kom. partei III kongressi terwitus

Eestimaa proletariaadile

Poola Kommunistlise Partei kolmas kongress awaldab oma põlgust ja wiha Eesti töörahwa timukatele, kes oma kohtuga Eesti proletariaadi wõitlejate üle, s. Tompi ja teiste kommunistide mahalaskmisega wälja prowtseerisid rahwa ülestõusu, et seda siis uputada tööliste ja talupoegade wereojades, kuid nüüd alaliselt edasikestwa terrori abil püüawad kägistada Eesti töörahwahulkade wabastamisi liikumist.

Poola Kommunistlise Partei kolmas kongress naelutab põlastusega kinni Eesti sotsiaalkokkuleppelaste ülespidamise, kes wõtawad ühes kodanlusega osa häbistawast kihutustööst Eesti proletariaadi vastu. Ühel ajal naelutab kongress põlastusega kinni kogu II Internatsionaali, kes ka selles juhtumises jääb truuks oma proletariaadi äraandja osas.

Kongress awaldab oma lugupidamist Eesti proletariaadi woitluses langenud kangelastele kodanluse jõleda wägiwalla vastu. Awaldades oma täielist ühistunnet woitlewa Eesti proletariaadiga, usub kongress kindlaste, et ei kodanluse walitsuse werine surwe, ei kodanluse ega sotsiaal-isamaalaste must laim ei suuda teda tagasi hoida edaspidisest wäsimata woitlusest oma klassi wabastamiseks liidus kõigi maade profetariaadiga, mis peab lõppema wõiduga.

Elagu kangelaslik Eestimaa Kommunistiline Partei!

ARUANNE

Eestimaa Kommunistlise Partei heaks on aprillis annetatud järgmised summad:

Sm Oriik 1 rbl, Kingissepast grupe seltsimeestelt 29 rbl, A. Salm 4 rbl, Tuulik 50 kop, Kärü 5 rbl, Ameerikast Eesti seltsimeestelt 135 dollarit, Tiitsen 5 rbl, Lenini-nimelise wabriku töölistelt (Leningradis) 38 rbl, E. ja J. Käspert'id 4 rbl, T-lt 100 Soomemaa marka, Kajak 2 rbl, „Klassiwoitluse“ tellijatelt 6 rbl 70 kop.

EKP-le edasisaatmiseks seltsimeheliku tänuga wastu wõtnud

EKP Wenemaa esitus

Wiiburi poole Eesti klubis 12. apr. 1925 Eesti tööliste toetuseks toime pandud teatriõhtu aruanne

Sissetulek:

Pilletite müügist	98 rbl	— kop
Märkide müügist ja annetused	22	71
Kokku 120 rbl 71 kop		

Wäljaminek:

Mitmesugused kulud	28	52
Järelejääk 92 rbl 19 kop		

Teatriõhtu korraldajad

Aruanne

WKP heaks on saadud 1925. a. Moskwas:

Jaauuaris

Käärrik	R. 1.80
Kewin	1.50
Umblia	—50
Kokku R. 3.80	

Weebuuaris

Käärrik	R. 1.80
Kewin	1.50
Umblia	—50
Meering	2.—
Kokku R. 5.80	

Märtsis

Borens	R. 1.06
Jürgenson	1.60
Eherberg	1.50
Pruun	1.25
Meering	2.—
Sonberg	1.25
Umblia	—50
Majak	1.20
Allerman	1.80
K-lli	—50
O. R.	1.50
R-nim	1.10
Kewin	1.50
Kokku R. 16.76	

Seltsilisi, kes „KLASSIWOITLUSE“ tellimise, laialilautamise ja muis asjus seletust soowiwad, palutakse pöörata teispäewadel ja reedil kella 7—9 õhtul E. K. P. Wenemaa büroos korrapidaja seltsimehe poole. Selsamal ajal õiendatakse ka muid küsimusi nende Eestist tulnud seltsilistega, kel päewal tööil olles seks aega ei ole.

TIMUKATE MEELETUSETANTS

Waatepilt, mida „demokraatlik“ pussi- ja kaagikangelaste riik wiimastel kuudel pakub, võiks oma meeletuse pärast jumaladgi naerma panna, kui ta mitte nii tinaraskelt töörahwa werega läbi immutatud ei oleks.

1. dets. sündmused lõid korraks selle mõllu, millesse Eesti kodanlus, oma lähenewat kadu ette nähes, juba aastate eest oli sattunud ja mis läinud aastal eriti pööraseks läks, täieste segi. Lühikese kangestuse järele, mis kodanluse ja juudaste luud-liikmed enamluse pealetungimisel halwas, tormas kõik see timukasulaste kari täiel ühelmeel ja ühesuguse metsikusega ülestõusnud töörahwast häwitama. Loodi ühine wäerind „seinast seinale“ (kõikide kodanliste ja sotsialistliste erakondade wahel) ja töötati ning wannuti üksteisele truudust igaweseks ajaks — püha kurnamiseõiguse altaril. Sellest päewast peale ei pidanud enam ühtgi lahkeli kuuldawale tulema kurnajate peres, waid kõiki timukasulaseid pidi ühendama üks ühine ja awar fasshistiline must sark.

Sellest pühalikust truudusewandest töörahwa werega wõietud kurnamisel altaril ei ole weel poolt aastatgi mööda läinud, aga musta särki sees mõllab juba jälle metsik tants, hullem kui kunagi ennem. Paari-kolme kuu wältel oleme lugenud umbes poolest tosinast ministrite ametist lahtipalumise palwest (mis siia maani küll ainult „palweks“ on jäänud, aga ometi äärmiselt iseloomustawad on timukate „isemaaliku üksmeele“ kohta); ajakirjanduses sõimatakse ja paljastatakse wastastiku sarnase ägedusega, nagu omane wihasse koortekarjale; riigikogus lagunes „demokraatlik“ liit — rahwuswabameelsed (Pitka poisid), kes tundsid, et liidu juht Tõnisson nendega ümber käis nagu kunagi eht mulgi hallparun, astusid liidust wälja, ja kuigi sinna weel kaks suuremat erakonda — Tõnisson oma 8 ja kristlikud teise 8 liikmega — järele jäi, on need tegelikult nagu kass ja koer omawahel kiskumas. Tagajärjel algas klaperjaht riigikogu esi-

mehe Tõnissoni wastu, keda maksku mis maksab kohalt minema tahetakse kihutada.

Kogu see waatepilt Eesti awaliku poliitika elust sarnaneb täielikult hullude koerte karjale, kes õlehunikus metsikus wihas purelemas, nii et sasi aina lendab.

Millega seletada seda nähtust? — Loomulikult poliitilise olukorra majanduslise aluspõhjaga. Wiimane oli mädanenud juba ennem ja mädanes ning mädaneb ikka edasi; üks tala, üks laud ja alustugi sellest pinnast, mille peal kogu see kurnajate kupatus oma mõllus kiskleb, wariseb teise järele kokku. Kõik katsed aluspõhja toetamiseks on nurja läinud, kõik toed on olnud aprad, mädanenud ja ei ole kuigi kaua wastu pidanud. Ikka kitsamaks jääb ruum, pind timukate jalgel pudeneb, praguneb. Ja mida enam koomale nad on sunnitud endid suruma, seda metsikumalt keeb wihane wõitlusemõll nende wahel. Piruka lõppemine ja jalgealuse lõpulik kokkuwarisemise kartus ajawad koortekarja meeletuks ja panewad neid kõige ägedamal wihal üksteise kõri kallale tungima.

Pärast 1. dets. leidsid timukad korraga, et Eestis määratu tööpuudus walitses, mida sinnamaani awaliku tõenduse järele nagu olemasgi ei olnud. Tallinnas ükski leiti neid ligi kümnetuhandeni, tuhandeid olid isegi niisugustes „tööstuse“ linnades nagu Walk wõi Pärnu. Sotsjuudas Johansen seletas riigikogus, et tööpuuduse all kannatajate arw Eestis 60 000 olewat — ühe miljoni elaniku kohta!!!

Kurnajad, keda 1. dets. sündmused üdini wõdisema olid pannud, ahmasid hädakella pihku ja pistsid tööpuuduse wastu abinõusi otsima — hädatööde näul, mille eest näljapalka makseti. Sellega arwati tööpuuduse kannatajate rahutust waigistada ja ühtlasi — hädatöödel miljoni sahkerdajate tasku poetada. Kuid warsti olid näpud põhjas ja mõne kuu wõi nädala järele hakati hädatöölisi uueste sadade wiisi uulitsale saatma.

Ajakirjandusesgi, kes ennemalt ilm- lõpmata „Eesti tööstuse edenemise väljawaadetest“ pasundas, ei kuule sellest ainest enam kihku ega kõhku, küll aga leidub wastupidiseid märkusi. Veel enam: Eesti ajakirjandus on sunnitud awalikult seletama, et rahwasteliidu komissarid, keda saunik-ilmariigi walitsejad oma majapidamist järele waatama kutsunud, tarwilikuks tunnistanud tööstusele laenuandmist lõpetada, see tähendab teiste sõnadega: tööstust ennast Eestis lõpulikult maha matta.

Meie ei hakka siin arutama, kuiwõrd selles otsuses kaasa mõjus Inglise kapitali soow omale Eestis — pisikestgi — turgu leida, kuid tegelikult oli see otsekohene surmaotsus neilegi tööstuse jäänustele, mis waretena sinnamaale weel alles olid hoidunud. Ja mis weel hullem: see otsus oli kaudselt, wõib olla ka otsekoheselt, wastus Eesti timukasalga laenuunurumisele. Kui teil majandus lõpulikult lagunenu, kui teil mitte midagi enam turule wiia ega pandiks panna ei ole, mille peale teile siis weel laenu usaldada! Tegelikult ütlesid kõik enam-wähemgi korrallikud Euroopa pangad Eestile laenuandmisest ära; isegi järeljäänud kullatukese peale laenamist ei tulnud midagi wälja. Wiimastest paljastustest sel alal näeb, et wiimane häda kurnajaid on ajanud ühe wäga kahtlase ja täieste tühja rahakassaga Ameerika pangaga läbirääkimisi pidama, kellele kulda tahetakse panti panna (seda olewat weel 3 milj. rubla wäärtuses — wõib olla kokku kõigi wälisrahadega, mida wiimasel ajal sunniwiisi kokku kisti?). Nagu paljastustest näeb, ei ole sel sahkerdajatepangal endal raha anda, waid ta tahab seda saadawa kullapandi peale teistest pankadest wõtta, kuusjures ise wahelt suure protsendi teeniks. Veel enam: näib, et sedagi äri ainult suurte wahesahkerdamiste abil wõimalik oleks toimetada, mis sedawõrd kahtlased ja tumedad on, et siin tõeliselt tegemist ei näi olewat Eesti fasshistidele laenu muretsemisega, waid neilt nende wiimaste kullaterade ülelöömisega, millest nähtawaste Eestisgi aru on saadud ja hädakisa tõstma

hakatud. Aga see ei muuda asja sisu, waid paljastab ainult seda wäljapääsemata umbkotti, kuhu timuka-demokraatia on jooksanud.

See pankrott awaldab ennast ühiskondlises elus igal sammul, igas harus, eestkätt muidugi majanduses. Ei lähe ainustgi ajalehenummert mööda, kus mitte ärilistest raskustest, äride sulgumistest, kuritarwitustest ärides ja ametikohtades ei räägitaks. Sinna juure tuleb kohutaw tuleõnnetuste laine, mis talwekuudest peale Eestit üle ujutab. Kuna waretatel aegadel sügisene rehepeksuaeg suurema arwu tulekahjusi tõi, näib nüüd tuli nagu katkuhaigus ilma ühegi nähtawa põhjusega maad laastawat. Muuseas on terve rida tööstusettewõtteid maal (lauawabrikud, weskid jne) tuleroaks saanud.

Majanduslise lagunemise tagajärjed awaldawad endid äärmise terawusega kuritegewuses ja enesetapmises. Üks kui teine nähtus on otse kohutawa ilme wõtnud; kuritöödel ei ole enam otsa ega äärt, ajalehed aina kubisewad wargustest, petmistest, rööwimistest, tapmistest, põletamistest jne. Samati tõuseb kohutawalt enesetapmistest arw, peaasjalikult ikka nälja ja puuduse põhjusel.

Üleüldiselt näib, nagu oleks iga-sugune kõlbline pide ja aluspind kokku warisenud. Samal ajal kui tapetud töörahwa surnukehade otsas meeletut priiskamisepidu peetakse, samal ajal kui ajakirjandus sõjawäljakohtute timukatööde üle hõisates weres aurab, tormawad kodanlised „daamid“ meeletus tiirastuses meremehe Sergo kallale, kes aurulaewal oma ammuse armukese ära kägistanud ja Rootsi kaldal, kus naistekütti uus pruut ootab, kotiga merde wisanud. See alatim mõrtsukas, kes naisterahwa, kellega ta aastade wiisi sugulises wahekorras olnud, loomalikult, käsitsi tapab, muutub kangelaseks Eesti kodanlisele naissoole, kangelaseks, keda lilledega üle puistatakse, kellele kohus ainult 8 kuud wangistust määrab, mis eeluurimise ajaga maha kustutatakse. Wabastatud kangelast ajawad kinomehed uulitsal taga, naistehulgad tahawad teda oma au- ja armuawaldustega lämmatada.

Mõrtsukas on kangelane! Ja mitte ainult uulitsapublikumile, mitte ainult tiirastele naistele — kodanline ajakirjandus, see ühiskondlise awaliku kõlbluse ja korra waht, kes kommunistlase kahtluse all olewaid kaebealuseid wihaselt ainult kurjategijateks nimetab, pühendab mõrtsuk-kangelasele terwed laiad leheküljed, iga tema alatud sahkerdamist naistega, iga tema musta ja sopast sammu kõlbliseks kangelase-teuks tembeldades, tema silmaliigutusi ja käepigistusi õnneks pidades, millest osasaamist tuhandete lugejatega jagatakse. Ja kui mõrtsuk-kangelane kohe kohtust tulles ajakirjandusele oma tänu ütlemata tõttab sooja ülistamise eest, siis on seegi jälle — päewasündmus!

Seesugune on timuk-demokraatia kodanlise ilma kõbliline ilme, mädanenud wiimase kondini. Ja see ilme, mis nii terawalt nähtawale tuli selles üksikus juhtumises, awaldab ennast kogu ühiskondlises elus, selle ühel äärel hulkasi meeleheitel, mis tekkinud wäljapääsemata hädast ja puudusest, lõpmata kannatustest ja wiltsustest, hulgalise enesetapmisele ajades, teisel äärel meeletut priiskamist, joomist, riigirööwimist, tiirast lõputsemist elule kutsudes, mis ainult ühte tunnistab, ainult ühe oletusega seletataw on: see on surmaeelne meeletusetants, see on ühis-

kondline krampelik winsklemine häwinemisepiinades. Kodanlus tunneb oma otsa kiireste lähenewat, töörahwas, kes pealetungimisel sedakord weriselt tagasi löödi, ei jaksa silmapilgul sellele möllule weel otsa teha — ja nii wältab see meeletu hullustus edasi, õhku kihwitades ja kannatajaid hulgal surma ajades. See „wereta tapmine“ on sedawõrd kohutaw, juba arwuliseltgi, et Eesti töörahwas eneselt küsima peab: kumb tapmisewiis temalt rohkem ohwrid nõuab, kas kaagikohtude puss ja wõllas, wõi „demokraatlik“ „wabasurm“? Millest wiimane tuhat korda hullem on, kui arwesse wõtta enesetapja hingelist piina.

Ja kodanlusel ei ole mingit abinõu seda lagunemist peatada; ta tammub edasi, paratamatalt, haa poole, mida ajalugu talle walmistanud, häwitades teel niikaua kui ta wõimu oma käes suudab pidada. Et see wõim mädanenud on, seda tunneb ta ise kõige paremine, ja ainult töörahwa organiseeritud jõu ajutine nõrkus laseb seda meeletut timukatekarja weel silmapilguks pidutseda. Aga iga uus päew wiib kaagidemokraatiat ta haa poole, sest iga uus päew sunnib laialisi hulka sihihikuma rewolutsiooni teele. Ja see peab lõppema timukatekorra purustamisega.

H. P.

1. MAI MAARJAMAAL

Eesti kodanlistest lehtedest käib läbi imelik pettumusetunne — 1. mai puhul: läks imelikult rahulikult mööda! Mitte ainsalegi kommunistile ei saanud tääki keresse lüüa, mitte ainustgi töölist surnuks lasta. Ja isegi juudaste koosolekud, mis käegakatsuwalt prowokatsiooniks olid kokku trummeldatud, et kommuniste nuhkide küüsi wedada, ei annud kõige vähematgi saaki ahnetele timukasulastele: tööllised ei lasknud endid prowotseerida, ei jooksnud kaagisilmustesse, mida kaitseliidu, nuhkide ja sots-juudaste ühine wäerind igal uulitsanurgal oli üles seadnud.

Kuidas siin mitte pettumust tunda! Need, kes kindlaste midagi muud ootasid, on silmanähtawalt isegi pahased.

Nii annab fasshistide „Kaja“ sots-juudastele õige terawaid witsu, et need tööllisi prowotseerida ei osanud, olgugi et juudased nahast wälja püüdsid pugeda, et seda kaagisulaste ülesannet isandate meeleheaks täide wiia.

Aga kõigest sellest käib siiski üle warjamata rõem, et see nii lõppes. Sest tööpoolest oodati hoopis midagi muud: kaitseliidu kitsamates ringkondades arutati 1. mai eel tõsiselt — mai wõiwat kardetawamaks saada kui detsember.

Et see kartus mitte ainult kaitseliidu wõimumeeste hirmunud ajudes ei kollitanud, tõendawad suurewiisilised ettewalmistused — sõjaliseks wäljastumiseks, mida mitte ükski Tallinnas 1. mai eel ei tehtud, waid mida

üle maa korraldati, Tallinnas, näituseks, olid ustawad sõjawäeosad, kaitseliidu-salgad ja politsei mitu päewa juba ärewal walwel; nuhid sõelusid ööd-päewa linnamööda, et kõige vähematgi liikumist silmas pidada; politsei pidas kõwendatud walwekorda, samati sõjawäepatrullid. Maipäewal olid sõjawäed sõjariistus lahinguwalmis, politsei oli omas täies koosseisus jaoskondades samati walmis oodatawale kallaletungijale wastu hakkama.

Niisama lahinguwalmis olid sõjawäeosad teistes paikades. Nii kirjutab meile üks sõdur wäljastpoolt Tallinna: „Täna (1. mail) oli meil suur paraad; käisime salgakaupa mööda linna, muusika saatel, kõigil lahingupadrunitega laetud püssid seljas, walmis neetud kommuniste jalamaid ja armuta maha põmmutama, kui nad oma nina kusagilt pöranda alt hiireaugust oleksid Julienud wälja pista. Isegi kuulipildujad mitme tuhande padruniga olid igal rühmal kaasas — igaks juhtumiseks, sest teadupärast ei wõi ju kommunistide eest kunagi ega kusagil julge olla, neil on sihukesed wigurid, et mine tea: paistab nagu kõik wagune olewat, aga korraga on sul rewolutsioon kaelas! Panewad sulle pommi wõi pranaati aknast öösi sisse ja lendadgi jalgu-pidi laest wälja. Et sellesarnast ei sünniks, olime juba mitu ööd enne 1. maid öösiti wäljas wahis, ja paar korda kihutati isegi terve wäeosa „triwoogaga“ öösel wälja, anti jällegi sõjapadrunid kätte ja seati löögiwalmis. Isegi kaitsepolitsei toodi platsi. Mida seal öieti kardeti wõi keda tapma minna taheti, ei tea, sest ei enne ega pärast ei ole kaugel ümberringi kõige vähematgi kihku-kahku kuulda olnud, aga härrade meeolelu paistis igatahes väga ärew olewat.“

Wõib olla, olid ärewuse põhjuseks lendlehed, mis enne 1. maid Tallinnas pöranda alt olid wälja lennanud, nagu kodanlised lehed kirjutasid. Need püüdsid lehtigi, nagu kõike, mil kommunistiline maik juures, Moskwa salakaubaks tembeldada, aga seda ei uskunud nad peale 1. dets. õpetunni küll isegi enam.

Siisgi näib, et kartusel ikkagi ka teatud olulised põhjused ei puudunud. Kodanlised lehed töid imeliku ilmsüüta

rahutusesõnumi: rumalad inimed olewat öösel enne 1. maid raudtee ääres (süda-öö!) — kiwa lõhkuma hakanud ja oma paugutamisega terve linnajao jalule ajanud! Seesugust skandaali ei tohtiwat mitte teha. Sünnitawat asjata ärewust.

See „kiwilõhkumine“ süda öösel on igatahes enam kui kahtlane asi, ja igatahes mitte „Moskwast“ pärit, waid wististe Tallinna oma — kas armute wili. Sest teiselt poolt jutustatakse, et 1. mai päewal Tallinnas tankideroodus isegi wastastiku löömist ette tulnud: osa sõdurid, kelle seas kuulujutt laiali lagunenud, et linnas kommunistid wälja astunud, ütelnud awalikult, et nad kommunistidega ühinewad, ja nende peale awatud siis tuli. —

Kuna meil veel ligemaid teateid ei ole, ei wõi ütelda, kuidas sündmus täpselt oli, aga asi ei seisa üleüldse mitte ühes wõi teises üksikus sündmuses, üksikus nähtuses, waid selles üldises meeolelus, mis isegi eeltoodud lühikeste andmete järele Eesti kaagikangelaste ridades maipüha puhul walitses ja mis väga püssirohusalwe otsas kügelemist meele tuletab. Kõigest läbi käib kirjeldamata kartus kommunistide eest, kelle poolt isegi selle koleda weresauna järel, mis timukad töörahwa kallal wiimastel kuudel toime pannud, uut äkilist, ootamatut wäljaastumist kardetakse, kelle wastu kõik käepärast olewad jõud sõjawalmis seatakse, keda ööd-päewad walwatakse, hoolimata sellest, et tuhanded korrad awalikult on seletatud, et kommunistidel Eestis mingit poolehoidu ega nende poliitikal mingit pinda ei olewat; hoolimata sellest, et wiis kuud otsa kõige metsikumaid abinõusi on tarwitatud, et seda wastast kõige juurtega häwitada.

Meie ei hakka siin arutama, misugune jõud sel nägemataks tehtud wastasel on, mitte selles ei seisa praeguste nähtuste peatähtsus, waid selles, et kodanlus enese igal sammul tule all tunneb olewat, et ta iga nurga taga oma häwitajaid näeb, et ta ennast „oma riigis“ oma „demokraatlisel pinnal“ ühesgi ringkonnas kindlalt jalul ei tunne seiswat. Mitte kartus kommunistide eest ei

ole siin kohutaw, waid see teadmine, et Eestis ühtgi kihti, ühtgi ühiskondlist organiseeritud jõudu ei ole, mille peale kodanlus ennast wõiks toetada, waid wastupidi: iga wäiksemgi algatus, mõni osalinegi wäljaastumine wõib otsekohe laialised hulgad praeguse timukatewõimu kukutamiseks wälja tuua. Mida timukatekamp ennem ei uskunud, see on neil nüüd, wiimaste kuude meeolelu järele, enam kui selge: fashism Eestis wõib toetuda weel ainult wäiksele sõja-

riistus mustasärgimeeste salgale, ja isegi see on oma wahel kiskumas.

Ja sellepärast wõis kodanline ajakirjandus 2. mai hommikul, kui silmi awades luud-kondid koos leidis olewat, käed risti panna ja rõemsalt taewa poole waadates hüüda: Issand, ma tänan sind, et ma — weel elus olen, et karikas seekord minust weel on mööda läinud. Kas kauaks? — Aga wõllakandidaadile on isegi päewane pikendus suur õnn.

H. P.

SURNULTSÜNDOINUD „UUS TUGEW POLIITILINE JÕUD“

9. aprillil s. a. pidasid Eesti sotsiaal-demokraadid ja iseiseiswad sotsialistid oma parteide kongresse, kus otsustati kahest parteist üks „Eesti Sotsialistlik Töölise Partei“ luua.

Sündmus iseenesest ei wääriksgi tähelpanekut, sest sotside ja isesotside ühinemine üheks parteiks sündis faktiliselt sel silmapilgul, kui töölised Eesti Tööraha Parteist, mis hiljem kodanluse poolt suluti, jhira Gustawsoni, Piiskari ja Joonase wälja wiskasid. Ja ei maksaks sugugi paberit ega aega raisata sotside järjekordse moodsa põlwenõtkutamise pärast kodanluse ees, kui mitte selle taga ei peituks midagi hoopis tõsisemat ja tähtsamat, mida ükski klassiteadlik töötine ei saa kahe silma wahele jätta.

Wõi arwab keegi, et rahwuswahelise kodanluse suur-toapois Wiktor Tshernow tõepoolest ainult oma Eesti soost naise — kah ülejooksiku! — pärast Eesti sotside kongressi oma osawõtmisega austab, ehk et Poola, Läti, Rootsi ja Soome sotsid niisama aja wiiteks oma esitajad siia saatsid. Ei, sotslikud toapoisid on ju põhjani läbi imunud orjaliku põhimõttega — mitte midagi teha, kui ei kästa ja halwaste teha, kui ei maksta. Et aga — waatamata tulewase „ühise häälekandja“ „Ühenduse“ taktilise (wõi strateegilise — mine tea!) waikimise peale — „Waba Maa“ ja „Päewalehe“ jaatawate arwamiste järele otsustada wõib, et töö kongressil rahuloldawalt tehtud, siis peab oletama, et seekord niihästi „kõwad käsud“ kui ka „kõwad rahad“ antud.

Missugune on siis see töö?

See on üks wäike osake uutest rahwuswaheliste sotsiaaläraandjate poolt sepitsetawatest plaanidest, weel mitte arusaamisele jõudnud tööliste uueks petmiseks ja terve töölisklassi järjekordseks äraandmiseks. Nende plaanide järele peab nuahoobi selga saama proletaarne rewolutsioon ehk — nagu Wiktor Tshernow seda kongressil käteplagina saatel wäljendas — peab „loomulikku surma“ surema kommunism. Selleks on muidugi kõige esmalt tarwis purustada SSSR — proletaarne rewolutsiooni häll ning selle järele maha murda ja kauaks seisma panna terve ilma töölisliikumine. SSSR-i rajajärsete riikide sotsid, kes seni haledaste lüia on saanud, iseäranis Eestis, kasutatakse nüüd aktiivsemale tegewusele, et töölisklassi seas pinda walmistada lubasaamiseks SSSR-i kallale tungida. Et asi edukamalt läheks, siis kasutatakse Eesti sotside kongressi kõikide rajariikide sotside esitajate nõupidamiseks, mida juhatama on käsutatud II Internatsionaali poolt Wiktor Tshernow. Sel mehel on ühes sellega ka ülesandeks Eesti sotse takka lükata, et nad ometi midagi katsuks teha, wõi kõige vähemalt näidatagi, et midagi teewad selle heaks, et Eesti kubermang tulewases „Suurest Jagamata Wenemaast“ ei puuduks, sest midu wõib ju kõige armulisem kodanlus, kes meil Eestis juba muidugi sotsisi söimab, nende saamatuse pärast, tööliste petmises ja Euroopale järeleahwimises, wihastada ja sotsid tulewasel pirukajagamisel ilma

jätta. Kodanlust ei rahusta ju veel see, et tema werist terrori töölisklassi kallal kõige alandlikumas wasikawaimustuses sõnadega kiidetakse ja „demokraatlikule“ werekoertewalitsusele truudust wannutakse, waid ta nõuab tegusid. No proowigu siis ometigi näidatagi, nagu oleks tegude ajajärk alanud! Wõtkem eeskju teiste maade sotsidest!

Nii siis mitte kongress ega ta otsused iseenesest pole tähtsad, waid kongressi seljatagused septsused kodanlust saadud uute ülesannete lahendamiseks: 1) rajariikide sotside koalitsioon ja 2) Eesti tööliste moraalse tasapinna loomine SSSR-i kallaletungimiseks.

See asjaolu pole mitte tähtsusetu, waid paneb mõtlema, kust on rahwuwaheline kodanlus julguse saanud uuteks awantüristlikkudeks ettewõteteks, millede senine ajalugu on selge lüüsaamine.

Hiljuti Moskwas lõppenud Kominterni täidesaatwa komitee täiskogu koosolekutejärk, tõendades pärastsõjalist osalist kapitali püsiwust ja sellest tingitud ajutist rewolutsioonilise seisukorra puudumist suuremas osas kapitalistlikes riikides, on selle küsimuse lahendanud ja ära näidanud, et ka rahwuwaheline kodanlus on hakanud oktoobrirewolutsioonist õpetundisi wõtma ja kasutab lähemas tulewikus ka praegust ilma majanduslist ja poliitilist seisukorda uuteks katseteks surmahoopi anda proletarse rewolutsiooni arenemisekäigule.

Et see arwustus täitsa õige oli, selle üheks tunnistuseks on Eesti sotside kongress ja rajariikide sotslikkude kaarnate lend sellele kongressile — eesotsas kroonita kahepeaga kulliga — Tshernowiga.

Kuid Komintern on selsamal koosolekul ka ette näinud, et nendel katsetel ei wõi mingisugust edu olla, sest et 1) osaline kapitali stabiliseerumine ei tähenda veel mitte selle täieulatuslist jaluletõusmist ennesõjaaegsele ega ka püsimajäämist praegusele seisukohale, waid see kunstlik jaluleajamine kutsub esile uued kriisid ja langemise, 2) ajutine rewolutsiooniline seisak muu-

tub ühes selle langemisega jälle uueks rewolutsiooni wõidukäiguks, kuna see Idas praegugi mitte ükski ei püsi waid kiirelt areneb, et 3) SSSR-i sarnasel korral oma majanduslise ning poliitilise seisukorra alalise tugewnemisega suudab juba tagasi hoida rahwuwahelist kodanlust edasiminemises saatuslikkude unistuste juurest weriste tegude juure, kuna rahwuwaheline töölisklass wõib seda seisakut kasutada hinge tagasitõmbamiseks ja oma hulkade ideeliseks kasvatamiseks enamluse — leninismi waimus.

Et ka see tõeks läheb, seda tõendab töölisklassi ja kapitali ajalugu, mida meie Marksile ja Leninile tänu wõlgnedes oleme õppinud õieti käsitada. Selle pandiks on meil ärawalatud tööliste weri.

Ka Eesti töörahwa lühike, kuid werine wõitlustee ja tema selginud, sotslistest eelarwamistest waba klassiteadwus, millest hiilgawa tõenduse andis 1. detsember, on selle pandiks.

Nii siis, asjata waew, herrad sotsid ja kodanlased! Eesti töölisteklass wõib teile rahuliku meelega „head edu“ soowida „äsja tekkinud uue erakonna“ kujunemisel „uueks tugewaks poliitiliseks jõuks“, sest ta teab, et sarnane oli juba enne ta tekkimist surmale määratud.

9. aprill 1925. a. ei jää aga mitte heledamaks päewaks Eesti sotside langemise ajaloos, sest selles on sarnaseid palju heledamaid, mis kodanlusele ärantud tööliste werest punetawad ja halastamata kättetasumist nõuawad.

Teie ennustate kommunismi loomulikku surma, kuna mõtlete selle all seljagant tõugatud nuahoopi, sest et kardate tött ütelda.

Meie, klassiteadlikud töölised aga kinnitame alati ja ei warja seda ühegi kõnekäänuga, et sotslik partei ühes kodanlise „demokraatliku“ korruga ei pea mitte loomulikku surma surema iseenesest, waid meie ise häwitame nad oma kindla käega.

-K-u-u

11. aprillil 1925. a.

Tallinnas.

WALGE EEDENI WANGIMAJADEST

Wangimajad, politsei, kodanluse sõjawägi — see on kodanlise korra kolm tuge. Nende abil wõitleb kodanlus „edukalt“ ja weriselt töolisteklassi vastu.

Kõige werisem ajajärk demokraatlikkude wangimajade müüride wahel oli kodusõja aeg — 1918—1920. a. Sel ajal oli „wabariigi“ prokuröriks üks fasshistide ninamees Jaan Teemant. Kui see werekoer südaöösel wangimajasse ilmus, oli teada, et mõni waewlew klassi wõitleja jälle mätta läheb. Sel timukal oli kommunistide nimekirinäpus ja punane pliiats kõrwa taga. Kelle nimele joone alla tõmmas, selle Kolgata tee lõppes kas Sõjamäe rabas ehk Rahumäe liiwaküngastel.

Niiwiisi lõhkus peaaegu iga ööse prokuröri se wangimaja rakuwaid lukkusi ja hirmutas kõige külmema rahuga oma ohwrid. Kui wangimaja hoo wis auto mürises, oli warsti kuulda ka kannustekõlin. Pärast keerati „surmakambri“ uks suure hooga lahti, käsutati inimesed wälja pool-alasti, köideti käed seljataha, anti püssipäraga pähe ja lohistati trepist alla. Pärast küüriti weri põrandalt. Kisa oli sagedaste kuulda, aga see juhtus üksnes siis, kui timukad ei jõudnud ohwri kurku kaltsutopiga kinni toppida. Autosse pandi surmawiidaw seljali, jobnud sõdurid hoidsid täägid ohwri rinnal, sest olnud juhuseid, kus õnnestanud mõnel ohwril põgeneda.

Peale 1. detsembrit pakuwad wangimajad sessinatses eedenis niisamasugust pilti. Kui püssipaugud, kuulipildujaragin, käsigranatid waikisid, kui walged werekoerad julgeste uulitsal timukatesalkadele käskusi jagasid, woolas rewolutsionäärиси ja wastuhakkajaid samapalju wangimajasse kui sealt wäljagi. Tallinna eeluurimise-wangimaja, mis arwatakse olewat ja mis ongi kõige jõhkram ja piinarikkam kants „demokraatlikkude“ wangimajade rägastikus, oli kui sissesõiduhoow. Kaks, kolmkümmend proletaarlast toodi ja wisati kui koeri lagedasse kongi, sealt wiidi neid kaaki wiie- ja kümnekaupa. Mõned päewad hiljem tilgutati wastuhak-

kajaid ja juhuslikka inimesi, nii meeste kui naisterahwaid, üksikult ja paari-kaupa lahitalli tara-aeda.

1925. a. ei talita kodanluse timukad enam nii lihtsalt kui 1919. a. Siis mürises auto ja kõlisesid kannused ööse kell 12 wangimaja hoo wis. Siis pekseti ja lõmastati tapalooma luid wangimaja koridoris. Pandi topid suhu ja traat kätte. Nüüd sõidab auto ette õhtu kell 4 wõi kell 6. Ei ole sõdurid hambaid laksutamas. Nüüd öeldakse: „Lähme uuri ja juure“... „Uuri ja“ asub muidugi Suurel Tartu maanteel „Sõdurite Kodus“ ja „mõistab“ wäljakohut. Kui Sooans, ema oma pojaga, tappa wiidi, öeldi talle: ta minna kaitsepolitseisse, saawat lahti... Kui kõrwalt inimesed küsisid, miks waletatakse, wastati tasa kõrwa sisse: „See on parem, muidu hakkab karjuma ja hädal-dama ja kannu teda, kui ta jalgu alla ei wõta.“

Mahalastute omaksed käiwad pärimas: „Andke ometi ta riidedgi kätte“, aga neid juhatatakse: „Anti kaitsepolitsei korraldusesse.“ Sealt wastatakse: „On wangimajas.“ Otsitaw puhkab aga rahus seljali Waldeki rabas. Ema ei tea lastest ega lapsed wanematest. Tullakse ja tuuakse kodunt weel hingetagant suutäis leiba, aga wangimaja wärawas wastatakse: „Pole enam siin.“

Kaitsepolitseis piinatakse kõige kole-damal kombel. Keegi wana naisterahwas jutustab: ta sõrmed torgatud „elektrisse“. Klassiteadwuslikud töölised ei kohku piinajate ees. Kaitsepolitseist wiitakse nülitud wabaduswõitleja wäljakohtusse. Arwaste sattub sealt mõni weel tagasi wangimajasse külma kartsa, kus ta wiimse poole öö raudseinte wahel pimedas ja näljas winskleb, käed raudus seljataga. Nii waewles s. Kõõba Tallinna eeluurimise-wangimajas, s. Waker Tallinna karituse-wangimaja kartsas.

Inimesi, kellel pole aimugi 1. dets. ülestõusust, hirmutatakse niiwõrd, et nad on sunnitud enda peale waletama. Kui nad on waletanud, lastakse nad maha. „Kelle süütegu kohe kindlaks pole tehtud“, seda hoitakse eelwangistuses

ja „antakse sõjaringkonnakohtu alla“. Praegu istub niisuguseid „kurjategijaid“ igas „wabariigi“ linnas sadade kaupa kinni. Tallinna eeluurimisewangimajas peetakse neid n.n. „mässumehi“ 30 kuni 40 inimest kongis, kus pole kolmelgi inimesel ruumi ega õhku. Seal magavad nad hunikus põrandal mudas ja sõnnikus. Sõõginõusi ei anta, et supilaket vastu võtta.

Wäljakohtus on töölisi maha löödud kui puud metsas jalalt, nüüd hakkas sõjaringkonnakohus oma talguid peale. Narwas mõisteti nimetatud kohtu poolt S. Wollman surma ja teised sunnitöö raudu. Sm Welti ja Ülgekütti tabas samane kaagisurma otsus.

Sõduride peawahtidest jutustatakse kõige õudsemaid lugusid. Seal peksetakse ja piinatakse surmakambris kõige hirmsamine. Seal pole muud kui auto tuleb ja läheb. Peawaht — „Sõdurite Kodu“, s.o. wälja- ja sõjaringkonnakohtu ja komendantuura naabruses on ajutine peatuskoht surmamõistetutele. Seal wiiakse nad komendantuura hoowi. Mootorid pannakse mürisema kogupaukude lämmatuseks, kuid tihti meelitatakse tapetaw kõrwalisesse ruumi ja ohwitserid „proowiwad oma tukke“. Wõetakse hõlmast: „Tule, ma räägin sulle midagi!“ Sel ajal laseb teine ohwriku kuuli kuklasse. Naisterahwaid weetakse juukseidpidi laskekoale; nii juhtus ühe naisterahwa Laasiga.

Iga wäiksema „wääratuse“ eest wangimajas karistatakse distsiplinaarselt, s.o. paigutatakse kartsa 14, 7, 5 ja 3 päewaks. Kartsas on kõige jõledam piinakong. Mõnes kohas on need plekiga wooderdatud, puupõrandaga, teisel kiwimüürid kiwipõrandaga. Niisked, pimedad ja külmad on nad igalpool. Täid, lutikad ja kirbud leiawad omale kõige parema sööda karistatud wangis. Kartsa paigutades wõetakse wangilt kõik soojad riided, antakse linaised nürud selga, kingad jalga, jäetakse ilma mütsita. Magamisest pole juttugi. Kogu õõ peab sooja tegema, paigal joostes käsi wehkima ja surnuid kontisi liigutama. Kõik head ja kurjad peab sanna sama paika puistama. Mingisugust õhu- ehk walguseauku kartsal ei ole. Hommiku wisatakse tükk leiba ja näpuga

soola, wett rüüpa hallitanud ja haise-wast puukapast. Kui seitse päewa istutud ja ükskord päewawalgesse jõuad, tuigud jalul, silm ei seleta ja näost oled mullakarwa. Wangid kutsuwadgi kartsaid „silmaikliinikuks“ wõi „roheli-seks pooleks“. Sest ta rikub silmi nii et hulgal ajal lugeda ei näe. Kartsa sattuda on lihtne asi. Pruugib ainult leiwakannikat nõuda, kui oledgi seal. Tarwitab kaustikusse kirjutada laul, mis käib „demokraatia“ vastu, pannakse kartsa. Poliitika-wangid lähewad kartsa lauldes rewolutsioonilisi laule. Oli juhus, kus kommunistlised wangid protesteerisid, et seltsimees kartsa pandi kaustikusse kirjutatud „riigiwastase“ laulu eest: „Hirmus oled, isamaa.“ Protesteerijad läksid kartsa — „Internationaali“ lauldes. Samasuguse „eksimise“ eest wiidi kord üle kümne naiswangi kartsa. Kartsa wõib sattuda, kui uulitsal wang, keda paljaste mõökade wahel ühest wanglast teise wiiakse, teel vastu tulewaid omakseid juhtub teretama. Selle eest määrati kaks seltsimeest kumbgi seitsmeks päewaks kartsa. Kartsawiimist prowotseeritakse sagedaste. Aetakse kaela: wang olla ülelugemise ajal wilistanud. Aga keegi pole wilistamist kuulnud. Tsaariparagrahwide järele olla sunnitöölistele kirjawahetus lubatud ainult isa, ema, naise, mehe wõi lapsega. Kui mõnele teisele sugulasele kirjutad, saad kartsa. Juhtub wang teisele wangile kirjutama ja kiri sattub wangimaja walitsuse küüsi, lähed kartsa. Waatad aknast õue, samane tee. „Wang peab paluma, wangil pole nõuda midagi.“ Kui supp haiseb, kui nõuad riideid, jalanõusi, ahjukütmist wõi määratud jalustuseajast — 20 minutist — kinnipidamist, wõi kui saunas külma weega pesta ei taha, — kartsa.

Kogu ses piinas ja raskuse all jääb nõrgaste toidetud wang sagedaste haigeks, isegi nõdrameelseksjäämisi tuleb ette. Kui nõdrameelne hullustusehoos karjuma hakkas, siis wiidi ta — haigemaja asemel — pesuwäel kartsa. Meeleheitel poowad wangid end üles. Kartsale panewad krooni pähe wangide sinised silmad ja kärnas turjad. Tallinna karistusewangimaja ülem kiidab

iseendast: „Ma ei wõi kohe teisiti, ma pean lööma, tehku pärast mis tahes.“ Tartu wangimaja ülem targutab: „Keda jumal armastab, seda ta ka karistab, ja kui puu wilja ei kanna, raiutakse ta maha.“ See jumalakartlik türmiülem kutsus kord terve kompanii sõdurid Tallinna eeluurimisewangimajasse ja ajas kõik wangid sompoliga läbi kadaliipu. Kui hoop löödi, päriti; „Kas tunnistad wabariiki?”

Toitmine wangimajas on väga niimetamise wäärt. Teatawaste on wangile toidurahaks ettenähtud 26 marka päewas, politseieikoertele aga 30 marka. Leiba antakse poolteist naela päewas. Söödetakse raiskuläinud heeringitega. Mis enam kellelegi ei kõlba ja solki wisatud, kõlbab wangile. Liha, kubemed ja udarad, pannakse supisse mõni solotnik mehele. See haiseb. Kartulid on mädanud, erned ussitanud. Haisewa supi kohta tõstawad wangid põhjendatud nurinat; siis tuleb prokurör kohale, kes kõige haawawamate sõnadega wangisi narrib. Et halwa supi puhul nuriseti ja poliitikawangid prokuröri hirwitusele asjakohaselt wastasid, „karistati“ umbes poolsada töölist kartsaga. Teed ega kohwi ei anta. Suhkurt saab 2 solotnikku.

Alatoitluse all kannatab wiimane kui wang. Nad kõnniwad kui nälginud warjud, silmaalused sinised, näost kahwatanud kui toht. Kõhukatarr, werewaesus, isegi skorbit on wangi tuntud külaline. Suguhaigeid leidub eriti kriminaalwangide hulgas. Need elawad terwete seas.

Kongisi kõetakse talwel kaks korda nädalas. Wesi nõrgub seintelt. Õhk on lämmataw. Ruumid haisewad niiskusest ja igasorti mardikaid roomab küll supikausis, küll leiwakoosukeste wahel. Tiisikus, jookswa, nohu, hambawalu ja igasugused teised tõwed leiawad siin koopas kõige kohasemat pinda. 50% wangidest käib iga päewa tagant arstiabi nõudmas. Üle öla antakse asperiini wõi salitsiili, jooti, olgu siis kas jalgnikastanud wõi kõht lahti.

Ka wangide waimutoidu eest peetakse hoolt. Iga pühapäew käib wangimajades jumalasõnakuulutaja. Laulatakse koraalisi ja palwetatakse, ähwar-

datakse põrgutule ja wääwlimerega. Taewamanna hästi ei tõmba. Tihti wilistatakse rongad ukse taha kogu oma prillidega, aga missugusel kristlasel on jultumust wähe, et ta mitte tagasi ei tuleks... Walitsus haudub waimulikkude jaoks abinõusi. Kes jumala ees oma põlwe nikutab, neile lubatakse eesõigusi, ja mitte üksnes taewariigis, waid ka maapeal; waimulik lubab „skidkakomisjonis“ (komisjon, kes wangisi enne määratud tähtaega wabastab) mõjuwalt aidata, et „usklikud“ ja „hea ülespidamisega“ wangid isandate armuosaliseks saaks. Kommunistlikka wangisi see, arusaadawalt, ei tõmba.

Raamatukogusid leidub mõnes wangimajas, aga pool raamatutest on lugemiseks kõlbmata. Kultuuraliseks otsarbeks kõgu „wabariigi“ wangimajadele on eelarwes ettenähtud — 36 000 marka. Raamatute muretsemisest pole seega juttugi. Raha kulub selleks, et korraldada isamaalikka simmanisid, kus wangid näitlewad, laulawad: „Mu isamaa, mu õnn ja rõõm“, ja lõpuks wahi tide naised silmi õõruwad... Kommunistlikku kirjandust wangidele lugeda ei lubata. Harwa lipsatab kogemata mõni raamat, millel pole „agitatsioonilist“ iseloomu, näituseks Marxi „Kapital“, prokuratuura nõelasilmast läbi.

Kodanlus ei julenud kaua peale 1. detsembrit wangidele oma solgitorusidgi lugeda anda. Weebruarikuus lubati wangidele oma raha eest wanu lehti tellida. Kuid tegelikult pole mõnes wangimajas neid fasshistide ihulehti tänapäewgi nähtud. Muuseas lubatakse lugeda ka wäljamaa lehti, mitte aga neid, mis ilmuvad Nõukogude-Wenemaal. „Rote Fahne“ ärgu näidaku end siin maal, samuti ka teised töörahwalehed, ilmugu nad kartuliwabariigi kõige soemate liitlaste wõi kõige wägewamate eestkostjate maal.

24. webruaril 1925. a. pühitses kelmidekari „demokraatliku wabariigi“ 7. aastapäewa.

Tallinna wangimajades awaldasid meelt sel päewal poliitikawangid kodanluse wastu „Internatsionaali“ lauldes. Lauldi ka teisi rewolutsioonilisi laulusi

ja selgitati päewatähendust. Selle peale wastasid wõimud teisel päewal. Mõnes wangimajas kargas türmiülem kongi, söimas lauljad kaabakateks, 1. detsembri mõrtsukateks ja luges „karistuse“ ette. Kuuks ajaks wõeti ära kõik wangi õigused, wäljaarwatud mõned loomulikud „õigused“. Kuuks ajaks keelati omaste nägemine, wäljast toidu wastuwõtmine, lehelugemine, kirjawahetus ja toiduainete tellimine. Ähwardati ja noomiti, et olla härrade tuju

rikutud, nende püha mõnitatud, neid kiusatud. „Mõnel maal“ pandawat sarnaste „süütegude“ eest õkwa seinä ääre. Kuidas sellega „mõnel maal“ lugu on, ei tea, aga et just siin maal seinä ääre seadmine timukate meele järele on, näitas tegelikult Tallinna karistusewangimaja ülem, kes ühe 149 protsessi mehe ähwardas oma käega maha lasta ja teda juba seinä ääre seadisgi.

Wang

„WÄLJAASTUMISEST“ PÄRNU WANGIMAJAS

23. augustil 1924. a. wangistati mind, kui „Nanilsoni tapjat“, Abja jaamas, sel silmapilgul kui ma rongilt maha astusin.

Ülekuulamine kestis kaks päewa, ja 26. augustil saadeti mind Pärnu wangimajasse, kus 30. detsembrini istusin.

Siinkohal paar sõna wangimaja oludest.

Söök on täieste wilets, suppi antakse üks kord päewas, õhtuks antakse silku ja kartulid. Silku aga süia ei wõi: mädanud lehk paneb hinge kltni. Seesama lugu on ka supiga, kus ussisi tuleb arwesse wõtta. Ümberkäimine oli kõige selle aja jooksul wäga toores; eriti waljaks muutus ta peale 1. dets. sündmusi. Keelati ära needgi „wabadused“, mis ennemalt kätte olid wõidetud. Keeleti sootumaks ära wäljast toitu ja raamatuid wastu wõtta, kirju saada, lugeda ja kirjutada. Ühendus wälise ilmaga oli täieste katkestatud.

Pean nimetama ühte piinamise abi-nõu, mida minu kallal wäga ohtraste tarwitati, see on — kartser. Kujutage omale ette ruumi, mis umbes sünd maad pikk ja 4—5 jalga lai, täieste pime ja külm, seinad poole tolli paksuselt hallitusega kaetud, millest wäikesed ojakesed alla nõrguwad. Põrand muidugi lainetab seintelt alla nõrguwast wedelikust; sinna juure seltsib weel teine wedelik, nurgas seiswast katkisest ämbrist, mis wäljakäigukoha aset täidab. Ruumis puuduwad õhuaukud tätest, sellepärast on õhk otse lämmataw.

Nagu ütlesin, süüdistati mind esiotsa Nanilsoni tapmisest osawõtmises, siis ainult kaasateadmises ja lõpuks — tapmise korralduses. Et mul aga korda läks tunnistajate waral minu süütust selgeks teha, siis ei oleks saanud mind selle süüdistuse põhjal kohtulikult karistada.

30. dets., umbes kella 2 paiku tuli wangimaja kaitsepolitsei ülema abi Aspel, et mind weel kord üle kuulata. Nüüd anti mulle hoopis uus süüdistus, kirja põhjal, mis minu kirjutatud öeldi olewat. Kirjas oli awaldatud kahetsust selle üle, et peab tegewuseta trellide taga istuma sel ajal, kui seltsimehed wäljas wõitlewad. See kiri pidigi tõendamata riigiäraandmist minu poolt, ja mulle leiti seaduseraamatust uus paragrahw — 102, II osa. Õhtul umbes kella poole wiie ajal kästi mind riidesse panna, et uurija juure minna; teel selgis aga, et otse sõjawäljakohtusse sammume, kuhu kella wiie paiku jõudsimme.

Rohelise laua taga istus 5 ohwitseri, kuna kuues sekretäri kohuseid täitis. Nurgas istus weel üks isik, kes minu kaitsjaks pidi olema. Loeti ette süüdistus, milles oli öeldud, et mina olla — Pärnu wangimajas wastuhakkamist õhutanud, olla tahtnud wangimaja oma wõimusesse wõtta, wangiwahid ära tappa, enne kinniwõtmist aga kuulipildujat warjanud, teda puhastanud ja korda seadnud. Küsiti: „Kas tunnistate ennast süüdi?“ „Ei!“ Uus küsimus: „Mis on teil enesekaitseks öelda?“

Seletan, et ma midagi sarnast ei ole korda saatnud.

„Sõna on kaitsjal.“

„Kaitsja“ sõnab: „Minul oma kaisealuse kasuks midagi öelda ei ole; kui temal enesel veel midagi peaks ette tuua olema, wõib ta oma wiimases sõnas seda ise teha, palun õiglast otsust teha.“

See oli kõik, mis sel „kaitsjal“ öelda oli, kes wastu minu enese tahtmist, mind „kaitsma“ oli määratud.

Wiimast sõna ma ei tarwitanud. Mind wiiakse ära. Läheb paar minutit mööda. Kask: „Kaeбалune ette tuua!“ Wiiakse tagasi; kohus tõuseb püsti, uksele kogub kõik staabis olew ametnikkude kari (kohut peeti polgustaabis).

Kuulutatakse otsus: „Sõjawäljakohus leiab kodanik Kõwamehe süüdi olewat selles ulatuses, nagu süüdistuseaktis ülewal ja otsustab mõista: kõigi iseäraliste õiguste kaotamisega surma mahalaskmise läbi.“

„Tänan!“

Mind wiiakse teise tupp. Ootan. Terwe kohus wältas ainult 8 minutit. Kell $\frac{1}{2}6$ sõidab staabi ette auto, rewideeritakse järele minu käerauad, küsitakse minult, kas ma ehk wahest „õpetajat“ ei soowi. Wastan: „Ei.“ Siis algab surmasõit. Teel wõetakse veel labidat peale.

Jõuame kohale, auto peatab, ronime wälja ja sammume metsa. Ees läheb ohwitser, taskulambist tuld näidates; kaks sõdurid hoiab mind teine teiselpoolt kõwaste käte alt kinni, teised sammuwad järele. Otse minu selja taga sammub teine ohwitser, rewolwer käes.

Jõuame üle raudtee, ümberringi tihe, noor männimets. Wäike kraaw, üks puukene sattub minu ja parempoolse sõduri wahel, mispärast ta sunnitud on minu parema käe wabastama (käed olid mõlemad eestpoolt raudu pandud). Tarwitan seda silmapilku, hüpe paremale poole ja — mõlemad käed on sõduritest wabad. Jooksen edasi, torman wastu puud, kukun. Paugud käiwad eswalt rewolwrist. Kuuldub hüie: „Kukkus!“ Hüppan üles ja jooksen edasi, kukun uueste — kraawi, mis pooleni wett täis, külm wesi löi üle

näo, müts kukkus peast, polnud aega teda otsida, ronin wälja kraawist ja — edasi. Jõuan wälja Pärnu jõe ääre, otsin ülekaiku wõi paati, jooksen edasi raudtee silla poole, lootes ennem sillast üle saada, kui tagaajajad mu kannule jõuawad. Aga hilja, ühe heinakuhja tagant tormab wälja kaks meest, silmawad mind ja karjuwad: „Seisa!“ Pööran tagasi, jooksen metsa poole. Juba käiwad paugud, minu ees on lagetat maad umbes paarsada sammu. Jõuan metsa, pööran siis pahemat kätt, kuna tagaajajad otse sihis metsa jooksewad. Paukude peale kogub neid juba palju, wõimalik ka, et linnast juba abi kohale on jõudnud. Mets on kolmest küljest piiratud: ühelt pool on linn, teiselt jögi, kolmandamal raudtee. Tagaajajad on metsa juba igast küljest ümber piiranud, kuna eriline ahelik metsa läbi otsib. Peidan ennast nii kuidas oskan. Ahelik läheb just minu kõrvalt mööda.

Waewalt kaowad sammud, kui ma peidupaigast wälja poen. Külm paneb lõdisema, sest soonikus, kus end peitsin, ulatas wesi peaaegu põlwini. Rooman raudtee ääre, rooman raudteest üle, nüüd pole wiga, olen juba suuremas metsas. Jooksen jälle edasi jõe poole, juhtun veel kord tagaajajatega kokku, aga need jääwad minust eemale. Jõuan jõe ääre ja hakkan uueste paati otsima, leian lõpuks ka selle.

Wilets on raudus kättega sõuda, aga ma annan jalaga tõuke, jõuangi teisele poole kaldasse. Hüppan paadist wälja, kukun pooleldi wette, ronin siiski kaldale ja jatkan edasimarssimist.

Sihi wõtan linna tulekuma järele, lähen edasi mööda metsi, hommiku eel jõuan raudteele wälja, mida mööda hommikuni edasi rändan. Walgetulekul pööran tagasi metsa.

Alles õhtuks jõuan paika, kust natukese leiwapoolist saan, aga peatada ei ole wõimalik. Sammun edasi — palja peaga lumesajus, mis juba täieliseks maruks muutub. Käed, mis ikka veel raudus, on külmast üles pundunud, paistetama hakanud ja teewad kibedaste walu.

„Õnneks ei waldanud see kaua — warsti olen raudadest waba, saan pea-

katte, isegi rewolwri ja jatkan teed juba julgemalt. Päewa wiibin metsas, õhtu poen heinaküüni.

Edasi rännates saan ühel päewal maanteel mitme mehega kokku, kel püssid seljas, kes mind nimepidi hüiawad ja käsiwad seisma jääda. Tunnen ära: kohalised hallparunid, kaitseliitlased. Wastan neile mõne pauguga ja jooksen metsa. Ka nemad lasewad, aga ei trehwa.

Sealt edasi piirini ja üle piiri läks teekond juba ilma suuremate juhtumisteta.

Minu juhtumistest Eestis on minule järele jäänud ainult mälestus. Loodan siiski, et peatselt aeg tuleb, kus võimaluse leian timukatega neid arweid õiendada, mis nad endile Eesti töörahwa werega kirjutanud ja weelgi edasi kirjutawad.

Kõwamees

TÖÖLISTE ELUST-OLUST WALGES-EESTIS

Osalt oma kirjasaatjate, osalt kodanliste lehtede teatete põhjal. „Kl.“ toimetus palub lugejaid Eestist meile kõigist sarnastest nähtustest kirjutada — puudub ju Eesti töörahwal kaagidemokraatia armust oma awalik ajakirjandus, kus neid küsimusi saaks walgustada.

Tööpuudus ei wähene ega wähene, hoolimata et kodanlus rewolutsioonitõusu ees wärisedes jõudu pingutab töötatöölise ähwardawa wäe kitsendamiseks. Isegi ametlikult registreeritud töötatöölisi on üle 10 000, kuna sots Johanson alles hiljuti riigikogus tõendas, et Eestis tõeliselt üle 60 000 töötatöölise on.

Hädatöödel, mida riigi poolt korraldatakse, makstakse aga ainult näljapalka (100—150 marka päewas), mille tagajärg see on, et ka linnad ja kogukonnad oma töödel palka alla suruwad.

Töölise klassitead wust ei suuda ka kõigehirmsam terror häwitada, igal parajal juhtumisel tuleb see ikka ja jälle nähtawale, kuiwõrd töölisele võimalus antakse kokku tulla, olgugi ainult selle eesmärgiga, et neid juudaste wõrku püüda, siis ütlewad töölised alati kurnajatele, et wõitlus edasi wältab.

Nii oli lugu näit. raudteelaste 2. kongressil, mis Tallinnas 25. märtsil ära peeti. Hoolimata et kongress juudaste, töökiide (tööerakondlaste) ja igasuguste teiste sulide esitajatest kubises, kes kõik töölise nahka oma poole püüdsid kiskuda, wõttis kongress muuseas otsuse wastu ühineda rahwuswahelise transporttöölisteliduga, mis teatawaste üks kõige punasematest.

Peale selle seati kongressil üles terve rida nõudmisi raudteelaste seisukorra parandamiseks palga, tööaja, korteriolude, warustuse jne alal. Muuseas

nõuti, et tööpalga alammäär 7500 marga peale tõstetaks, mida omal ajal ametiühisuste keskliit töölise elatiskiiniimumiks üles seadis. Walitsuse poolt lubatud palgalisa kohta otsustati, et see ainult madalama palgaliste töölise wahel ära jaotataks (6-st järgust allapoole). Tööaja kohta nõuti, et see waimlises töös 6 ja kehalisel tööl 8 tunnist üle ei tohi tõusta; wedurimeeskonnale nõuti 240-tunnilise kuu asemele 204-tunnilist kuud jne.

Seisukorra, iseäranis tööpalga parandamise nõudmistega esinewad töölised ühtejärke ka üksikutes ettewõtetes. Nii nõudsid Lutheri wabriku töölised 40% palgalisa, protesteerides ületundide wastu, mida pailastele lubatakse, kuna töötatöölisi tuhandeid uulitsal nälgimas. — Postiteenijad Tallinnas otsustasid kawatsetawat lisapalka ainult nende wahel ära jaotada, kes alla elatiskiiniimumi palka saawad. — Kreenholti wabriku töölised nõuawad wiis marka palgalisa tunnis ja perekonnanahade korralikku waljaandmist.

* * *

Kurnajad muidugi ei mõtlegi töölise nõudmisi täita, seda enam et töölisel ühisusedgi puuduwad, kelle kaudu organiseeritud jõul wõiks nõudmisi toetada. Wastupidi — tööstuse lagunemisega paheneb töölise seisukord, ja kurnajad kasutawad wõllaseadust, et töölistel wiimast walja imeda.

„Ai wase“ wabrikus vähendati tööpalka 20—30% wõrra (nad ei olnud

ennegi kõrged), põhjendades sellega, et riiklistel hädatöödel vähem makstakse! — „Unioni“ saapawabrik seadis 8 tunnise tööpäewa asemel 10-tunnise tööpäewa sisse — protesteerijad saadeti uulitsale. — Simsiwart ja Komp. ette wõtetes, mis hiljuti pankrotti läksid, jäi töölistel 6 kuu palk saamata. — Türi paberiwabrikus lükati tööliste palgakõrgenduse nõudmine tagasi, sellewastu lasti 10 töölist töölt lahti, kuna paar nädalat warem juba 17 töölist lahti oli lastud. — Narwa Kreenhholmis peab wabrikuwalitsus perekonnaraha kinni. Töölistele müüdawa pesuriide hinda tõsteti 27% wõrd, mis töölistel üle jõu käib. — Kalew iwabrikus lükkas wabrikuwalitsus tööliste nõudmise palgakõrgendamise asjus tagasi.

Tartus on terve rida ette wõtteid tööliste arwu vähendanud, nii: Jaiki kirjutusmaterjali töökojast 10 inimest, Kahni lauawabrikust 10 praakerit, linna puu- ja rauatöökoolist hulk töölisi. Teised ette wõtjad kasutawad kitsikust selleks, et töölistele orjastawaid tingimisi kaela sundida, nagu Tillmanni sawitööstuses, kus töölistelt allkirja nõuti, et need palgaküsimuse otsustamise täielikult armuliku peremehe hoolde jäta wad; wastuhakkajad saadeti muidugi wärawa taha.

Iseäranis raske on seisukord Peipse ümbruses. Halwa talwe ja üldise majanduslise kriisi pärast ei olnud talwel mingisugust tööd leida; kalaturg puudub, nälg walitseb laialt sõna otsekõheses mõttes.

Walga raudteetehaste töölistes otsustasid nõuda, et palga alamäär 3 kuldkroonini tõstetaks (umbes

300 marka — ühiskondlistel töödel antakse tihti alla 100 margale!). Peale selle seati üles terve rida teisi nõudmisi puhkeaja, tööriietega warustamise, lahtilaskmise korra jne kohta — mis muidugi walitsuse poolt tähelepanemata jäeti.

* * *

Raske tööpuudus tööstuses mõjub rusuwalt ka maatööliste peale. Hulk töötatöölisi rändab kewadel linnast maale, lootuses, sealgi mingisugust tööd leida. Seda kasutawad maal töölistepidajad ja suruwad palgad alla. Samas sihis mõjuwad ka Judeenitshi põhjaläinud armeelased, kes walmis on tööotsimisel alati palka alla suruma.

Järwamaalt näit. teatatakse järgmistest tööpalkadest maal: kewadise künni ajal päiwiti 130—180 marka päewas, sõnnikuweoks 150—200 marka päewas, heinaajaks 140—200 ja lõikuseajaks 150—200 marka. Segatöölistele makstakse 2200—2500 marka, tüdrukutele 1500 marka kuus (aastateeni-jatele), suilistele: sulasele 2900—3000, tüdrukule 1700—2000 marka kuus; karjastele 1775—2000 marka kuus. Karjasteks pakuwad endid tihti linna-koolide õpilased.

Puudus, wiletus, nälg ajab inimesed hulgawiisi meeletumisele, millest kohutaw enesetapmistearw tunnistust annab. Hiljuti teatati Wõrust, et seal 11-aastane poisike 1000 marga eest ära müüdüd — samati nälja pärast muidugi. Walitsewad kurnajad püiawad, nälg — wõllaseadustega, kindralkuberneriliste kaagimäärustega ja piinakongidega waigistada. Tõeliselt wiib see aga paratamata weel suuremale rahutuse õhutamisele.

SÜNDMUSTIK WALGES-EESTIS

Märts 1925

1. Piirituse salaweo aktsiaselts „Balmeka“ enese maksuwõimetuks tunnistatud. Ka see äri ei lähe enam!

— Jüri Bolton Kiltsis lendlehe üleskleepimise eest 2 aastaks sunnitööle mõistetud.

— „Punase abi“ tegewuse eest töörahwa ühise wäerinna tegelane Gus-

taw Hansmer Tapalt 4 aastaks sunnitööle mõistetud.

Internatsionaali laulmise eest „149 protsessis“ Marie Tipmann, Marie Leewald ja Alma Kaunissaar 4 kuuks wangi mõistetud.

Kui armulikud! Üles ei poonudgi!

5. Ajakirjandus tõstab suurt kisa selle üle, et Petseri maakonna walitsus — Eesti lippu ei tunnistawat.

6. Sõjakohtu kätte antakse „riigi-äraandmise“ süüdistuse all ühise wäerinna esitaja Raudsepp, kes Tallinna linnawolikogu koosolekul omal ajal püsti ei tõusnud, kui seal 1. dets. surma saanud walgekaartlasi mälestati. — Nii-suguseid „kurjategijaid“ saadab Eesti wabariigi kohus wõlla.

— Töörahwa ühise wäerinna tegelased Karl Wiinal 3. a., Joh. Aprilla 6. a. türmi mõistetud. Gustaw Ansip sai kommun. kirjanduse laialilaoitamise eest (posti kaudu) 8 aastat.

8. Walga politseiülemale mõisteti kuritarwituste eest 1 kuu wangistust. — Ei tea miks selle wasta nii wali oldi.

— „Waba Maa“ teatab: 1. diwiisi ülem Narwas olewat 88 inimest kommunistide warjamise eest karistanud. (Neil on ju nüüd kindralkuberneri armust see „õigus“.) Mäherdune peab küll Narwa põrandaaluste hulk olema!

10 Wiimased ühise wäerinna esitajad Tallinna linnawolikogust wälja heidetud. Nende kohad jaotatakse fashistide wahel ära.

11. Tallinna töölisüh. tarwitajate-ühisuse tegelased Al. Prass, Ernst Winter, August Järw ja Olga Reinson selle eest 8 aastaks wangi mõistetud, et nad läbiotsimise ajal ühisuse ruumides olid.

12. Aktsiaseltsid „Kosmos“ ja „Eestimaa Eksport-Import“ pannakse lõpulikult kinni. Pankrott.

— Tartu ülikoolist 286 üliõpilast wälja heidetud, kes õpemaksu maksta ei jõudnud. Waestele pole demokraatias haridust waja.

13. Pusta ja Sepp sõidawad „rahwasteliitu“, et Eesti majanduse maha-sahkerdamist lõpulikult ära kinnitada.

14. Sõjaminister tegi ettepaneku haigete sõdurite söögi liisanormi 20% wõrd wähendada. Mis neid asjata toita... punased muidugi!

— Riigiwarastele, kes Tartu riigipangast poolteist miljoni „soomust tegid“, mõisteti ainult 6 kuud kuni 1 aasta wangistust... Ega neid wõi kauaks selle kasuliku töö juurest eemale saata.

— Töölisterahe surnud toimetajale Prassile 2 kuud ja elusale Elmikule 4 kuud wangistust mõistetud. Igaks juhtumiseks.

15. Kurnajad, kelle hooletuse tagajärjel omal ajal Narwa sild sisse kukkus ja 10 töelist raskeste wigastas, said kohtus 2000 marka trahwi wõi 7 päewaks aresti! — Tänu kiri jäi andmata, sest et nad oma tapatööd päris lõpule ei wiinud.

16. Räpina paberiwabriku ärijuht ja Wändra tarwitajateühisuse kassahoidja suuremad summad „sisse teinud“.

— Tallinna linnateenijatele palk maksmata jäetud, sest linnakassa on tühi.

17. Riigiteenijatele on 8000 marka „ergutusraha“ lubatud, et nad — kaitse-liitu astuksid.

— Sõjakohus mõistis türmi: Alwiine Semei, Elis. Klaamase, Jenny Tenno, Amanda Sipelkini, Hans Lauristini, Al. Raeksoni ja Joh. Parroti — esimesed kolm 6 a., teised 5 aastaks ja Anna Tiirwolti, Martin Kalbergi, Leida Wäärmanni, Liida Raekseni, Salme Raekseni, Rud. Tiirwolti 3 aastaks — kõik selle eest, et nad omal ajal wangist põgenenud Funki „warjanud“. Tunnistajaks olid ainult nunskurid.

18. Tuli awalikuks sõjawäe intendantide (moonamuretsejate) määratu sahkerdamine, kes sõjawarustuse sildi all wäljamaalt siidi ja muid kallid kaupasi ilma tollita sisse wedasid.

19. Kooliõpetajaid kohustatakse kaitseliidu maksu inspektoriks hakkama (maal).

— Piiriäärsetes maakondades antakse jahipidamiseks erilubad ja neidgi ainult 48 tunni peale.

21. Osauhisus „Mercator“ pankrotti jäänud.

— Eidapere tarwitajateühisus 1 milj. 300 000-margaline raiskamine awalikuks tulnud.

— Londoni Eesti saatkonna ametnik warastatud rahaga plehku pannud.

22. Pulliühisuste pastl aparunitel 45 milj. abiraha antud.

25. Uute wangimajade ehitamiseks määratakse 5 miljoni marka. Kohtuministri teatel on wangide arw paiguti 5-kordseks tõusnud. — Kommuniste on Eestis nii otsatu palju!

26. Kolga-Leesi kalameeste tarwitajateühisuses 234 000 marka ära rai-satud.

27. Politseikordnik Reinson 1. dets. sündmustest osawõtmise eest sõjakohtu kätte antud.

— „Üüriseaduse“ komisjon awaldas kawa, mille järele üüri 67% wõrd tuleks tõsta ja aasta pärast üüriseadus hoopis kaotada, et töörahvast täielikult majaperemeeste ahnuse ohwriks jätta.

— Ülejooksiku Nanilsoni asi uueste uurimisele saadetud. Wististe saab isegi prokurör aru, et ta tühja tuult taga ajab. Liig silmapaistwalt wõltsitud on kõik süüdistusmaterjal kaebtusealuste wastu, ja peremine kui keegi teine teab prokurör ise, et ta wale jälgil on. Ainult häbi on awalikult oma eksitust tunnistada.

— Tallinna pandimaja kapitali suurendatakse 25 milj. marga wõrd, sest pandimajast laenuwõtmine kaswab kohutawalt.

— „Waba Maa“ tunnistab otsekoheselt, et Eesti tuhandeline nuhkidekari 1. dets. sündmusi — ainult töörahwa ajakirjanduse kaudu „ette teadis“. — Selle eest on nad nüüd agarad „tagant järele teadma“, see on, oma waletunnistustega töölisi wõlla saatma.

28. Tartu tööstuskooli õpilased protesteeriwad „hariduse“ ministri wastu, et see Sapotski, kes kaitseliidu kohta terawaid arwustusi julges awaldada, ametist tagandab.

— Wõru kasarmutes kukkusid betoonlaed sisse. Olid muidugi betooni asemel rämpsust tehtud, kuna raha läbi löödi. Sest kes ehitab Eestis üleüldse midagi kauemaks ajaks, kui riik ise täna-homme uperkuuti on minemas.

— Tallinna kaupmeeste koosolek protesteerib kaitseliidu maksu wastu.

30. „Walwe“ toimetaja, kes Walga kriminaalpolitsei kuritegewust paljastanud, mõisteti kohtus õigeks. Sest ta on fasshist.

31. Simsiwart ja Ko. äriühisus lõpetatakse ära. Pankrott täielik.

A p r i l

1. Kurikuulus Peetri kuhu, mis wiimased aastad Kadriorus wedeles, otsustatakse — rahaks lüüa. See on ainult muidugi tilk wett näljasele raha(läbi-lõõmise)ministeeriumile.

2. — Tallinna linnawolikogu tõstab elektri hinda, sest paar isamaalast on elektrijaama kassast poole miljoni „sisse teinud“.

2. Eesti timukad wangistawad Soome töölisliikumise tegelase Y. Rütikankari, kes muidugi Soome lihunikude kätte antakse.

3. Jälle walitsuse kriis — wälisminister Pusta annab atstahwku-palwe sisse — „arusaamatuse“ tagajärjel walitsuses.

— Tallinna linnawalitsus kitsendab kulusi — lasteaedade, lastekoloniide, kooliabirahade ja õpilaste ülewalpida-mise arwel. Haridus „rikub waese inimese ära“ — nagu kurnajad ikka on ütelnud.

— Osaühisused „Eesti puutööstus“ ja „Tektor“ ja Wilkeni, Zizikowi ja Kopluse suurärid jääwad pankrotti ja pannakse kinni.

3. Riigikoguliige J. Welt ja G. Ülgekütt mõistetakse sõjawäljakohtus 1. dets. ülestõusust osawõtmise eest surma, olgugi, et J. Welt 6 (loe: kuue) tunnista-taja abil selgeks teeb, et ta 1. dets. Hallistes olnud.

— Tallinna Töölistemaja, mis kindraltimuka käsul töölistelt röõwiti, kuulutatakse 25. juuliks oksjonile.

— Si Leena Rakfeldt (54 a. wana) Kreuksi jt warjamise eest 4 aastaks sunnitööle mõistetud.

5. Narwa „Lastekodus“ kuritarwitud ja kuritööd awalikuks tulnud.

— Narwas lastakse 400 töolist ühiskondlistelt töödelt lahti.

7. Timukate kaitseliidu staab otsustab oma koosseisusi rewideerimisele wõtta, sest kardetakse, et — kommunistusebatsillused isegi sinna werisesse pesasse on tunginud.

8. Jälle — „kriis“: hariduse(kägitamise)minister papp Rahamägi on omakorda „arusaamatusesse“ sattunud, mida isegi piibliga lahendada ei saa ja ennast lahti palunud. Tema wiimane teenus isamaa ees oli see, et ta pärast 1. dets. ühe koolitegelase kübaral — p u n a s t s u l g e nägi ja sellest kaitseliidule teatas.

— Sõjakooli wõetakse edaspidi ainult kaitsepolitsei ustawusetunnistusega timukakandidaate.

— Kawastu wallawanem 90 000 marka ära raisanud. — Petseri politseijaoskonna ülem kuritööde eest 8 aastaks wangi mõistetud.

9. Ajakirjandus waidleb küsimuse üle, kuidas Eesti metallitööstust — lõpulikult lõpetada.

— Tallinna linnawalitsuses peetakse aru — Tallinna solgiweest steariini ja oleiini walmistama hakata. Kas seda solki ennast juba otsekohe lõhnaõlina turule ei võiks saata — oleks lihtsam!

— Ajakirjandus kurdab, et ühistegewusenädala tuulesõelumist, mida sotsid kodanlastega wõidu toimetasid, rahwa poolt olewat boikoteeritud: suusem kuulajatehulk neil „rahwakoosolekutel“ ulatanud — 20 inimeseni.

— Riigimõisate puudujääk 1924. a. olnud 3 milj. marka. Mis muidugi tõendab, et mõisad — eraomanikkudele tulewad tagasi anda.

— Kadrioru lossi ajalooline mööbel müüdüd. Nagu ajskirjandus kurdab — wäga odawalt. Eestit ennast ei panda wist ainult seltepärast oksjonile, et — ühtgi pakkujat ei leidu.

— Ajakirjandus kaebab, et ärid lihawõtte eel mingit sehwti ei olewat teinud — rahwas olewad wäseks jäänud. — Süüdi muidugi kommunistid!

10. Awaldatakse kawatsused, et kirkumõisad pappidele tagasi anda, samati kaalutakse ka parunitele tasumaksu küsimust. Nüüd ei ole ju enam kommuniste awalikult seda äraandmist paljastamas.

— Kooliõpetajate seminaaride alamad klassid pannakse kinni, hiljem sulutakse need õpeasutused sootumaks: rahwal on haridust juba üleliiga.

— Koolimajade ehitussummast kärbiti 5 milj. marka maha; mis uute wangimajade ehitamiseks määrati. See wast on alles kultuur!

16. Petseri kaiseliitlased, maakonnaülem eesotsas, peksawad täis-lakkunult kodanikka.

18. Tööraha ühise wäerinna kohtade jagamisel Tallinna wolikogus said: juudased 4 kohta, keskerakondlased 13 ja parempoolaed 19 kohta.

19. „Waba Maa“ kilkab jälle rõemu pärast selle materdamise üle, mida „Edasi“ „Anwelti meestele“ annab,

sellega „Waba Maa“ jüngrite kaagipoliitikat õigustades.

21. Ajakirjandus hulub, et — Rootsist loodetud laenust midagi wälja ei tulewat. Samal ajal paljastatakse salakawatsusi, mille järele Eesti wiimaseid kullaraasukesi ühele Ameerika sahkerdajale tahetawat panti panna, et selle wastu pööraste protsentidega laenu saada. Nähtawaste on wiimanegi lootus kadunud ühegi enam-wähem korraliku panga kaudu Eestile isegi kullapandi peale laenu saada.

23. Riigikogu laguneb: rahwuswabameelsete 4-liikmeline rühm teatas, et ta „demokraatlisest liidust“ wälja astub. See toob keskerakondade liidu lagunemise ja, wõib olla, kogu walitsuseaparadi ja riigikogu juhatuse muutuse kaasa.

— Ülemtimukad Soots ja Einbund on hirmus wihased selle üle, et walitsuse enamus surmamõistetud Ülgekütile surmaotsuse sunnitööks muutis ja näewad selles riigialuste kõigutamist ja umbusalduse awaldamist kaagikohtude wastu ning — annawad ametist lahkumise palwed sisse. — Kuna enam kui pool osa ministrid ametist lahkumise palwed sisse ei annud, on küsitaw, kas neid wiimaks — lahti laskma wõi kinni hoidma peab.

— Saksa papid on Eesti pappidega sedawõrd tüllisse sattunud, et rahwuswahelist wahekohut nõuawad, seletades, et Eesti kohtud kuhugi ei kõlbawat.

24. „Postimees“ piitsutab kindraltimukaid selle eest, et need „atstahwku“ andsid ja kõneleb wägiwallawalitsusest Eestis, mida walitsusel tarwis mõnikord surmaotsuse muutmise tagant järele parandada. Kaitseliidu timukad jooksewad selle eest „Postimehe“ peale tormi.

— Soots ja Einbund wõtawad oma lahkumisepalwe tagasi — asjad on jälle korras.

29. Riigikogus määratu kära juudasteperes, parunitele ja pappidele maa tagasiandmise pärast: sotsid süüdistawad oma „Metuusalat“, sahariinionkut Martnat, et see mõisnikkude weuhobuseks olewat hakanud ja ilma partei teadmata parunite kasusi kaitsma läinud. Skandaali ulatab terwele lorikogule.

TEATED WALGEST-EESTIST

Ajakirjandusele rauad suhu

Kindralkuberner Einbund on korralduse teinud, et ajakirjandust isegi ilma kohtuta võib karistada — administratiivsel teel, see on mõne wõimumehe isiklise äranaägemise järele.

Seda „kõige wiimastest uulitsa joodikust madalamale seadmist“ — nagu „Waba Maa“ kiunub — on see libudebande täielikult ära teeninud. Ei ole olnud alatust, millele see „awaltk hää!“ ei oleks alumist otsa lakkunud. Ei ole olnud metsikust, millele ta ei oleks hurraa karjunud, kui see tuli — timukasalga poolt, ja ta on alati tagumistel käppadel tantsinud timukakantsiku ees — nüüd tantsib see kantsik ta enese kukil.

Ja timukad ise! Isegi see alatu nuhkide tallalakkujate käri ei ole talle enam usaldataw küllalt! Kas see ole „wiimse päewa täht“?!

Kas rahu majas?

Aprillikuus jõudis ka walitsus wiimaks töörahwa ühise wäerinna rüüstamisega linna ja maa omawalitsustes lõpule. Selleks tuli rüüstamisi ette wõtta: 47 wallas, 9 alewis ja 9 linnas. 12 wallas, kus töörahwa esitajaid niipalju olnud, et nad ülewõimu oma käes pidasid, pandi uued walimised toime. Linnades seda ei tehtud, waid jagati kohad mustade, walgete ja kollaste fasshistide wahel ära.

Demokraatia paradüüs

Eesti kodanlus, kes ennast välisilmas oma wõõrmat informatsiooniga armastab hiilgada lasta, on üpris wäga pahane, kui isegi ta „kõrgest sotsiaalseid“ sammusi lihtsalt arwuliselt õigelt kirjeldatakse. Nii oli ühes Ameerika tehnilises ajakirjas Eesti tööliste palkadest juttu tehtud ja muuseas näidatud, kui palju nõndanim. hädatöölised Eestis kogukondlistel töodel päewas teeniwad. Eesti kodanlised ajalehelibud on selle üle wäga õnnetud,

sest tuleb wälja, et Eestis tööline päewas waewalt niipalju teenib kui Ameerikas — 20 minutiga; teiste sõnadega: Ameerika tööline teenib ühe tunniga niipalju kui Eesti tööline kolme päewaga. Eesti ilmariigi demokraatidel jääb ainult üks troost ja au järele: et nad esimesed on — tagurpidi arwates.

Küüned ei ulata

Eestis on rööwikute kildkond pea kõik wabrikud ja tehased juba kõrist läbi lasknud. On weel olemas ühed waremed, mida siamaani ei ole weel puudutatud, sest et nendega ei ole palju peale hakata; need on — Pärnu „Waldhofi“ puupapi(tselluloose)wabriku jäänused. Nüüd kõneldakse selle wabriku uueste ülesehitamisest. Kuna aga Waldhof juba enne sõdagi wiimasel ajal Wenemaa metsamaterjaliga töötas, sest et Eesti metsatukad juba ammu ära olid laastatud, siis oleks nüüdgi wabriku ülesehitamise eeltingimiseks Wenemaal metsasaamise wõimalus.

Selle järele niipabgi püksipaelakindral oma kambaga nüüd keelt, awalikult seletades, et kui wabrik „oma metsi“, mis tal Nõukogude-Wenes olewat, midu kätte ei saa, siis tulewat „diplomaatilisel teel“ neid nõuda.

Meie saame aru, et rööwikute neel nüüd, kus Eesti pind juba lagedaks laastatud, Wenemaa looduswarade järele käib, kuid nende kättesaamiseks on Laidoneri ja komp. küüned liiga lühikesed.

„Waba“ surm Eestis

Enesetapmist arw Eestis oli 1923. a. 186, 1924. a. — 247, see on 33% aasta wältel tõusnud. Wiimastel kuudel tõuseb see arw weelgi alatasa ja kiireste.

Ajakirjandus nimetab seda ilusa sõnaga: wabasurm, et seda tapmisewiisi rööwikute kildkonna pealt ära weeratada. Tõeliselt seisab „wabadus“ siin ainult tapmisewiisi walimises.

TÕUSIKUD

*Killer oli ise ori,
kardawoi oli kannu all.
Kõige kõwemine lõhkus
orja turja kiltri kepp;
linnawahi rusikas
hülgisemalt kiiheles.*

*Killer pandud nüüd paruniks,
kardawoi on kuberneriks ...
Orjad, oidke nüüd oma turjad,
uued ülemad on kurjad.*

*Nälginud söödikud —
need on kõige jultumumad;
uuemad ülemad
wanadest on nurjatunud.*

*Pole neil weel autundmust
ega enam äbisundmust,
muudkui auahmust
ja äbematust,
ja — peaasi:
ea undi-isu.*

MÜRGIQJA

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ БАНК СЕВЕРО-ЗАПАДНАЯ ОБЛАСТНАЯ КОНТОРА

ЛЕНИНГРАД, Фонтанка, 70/72.

Телефоны: Коммутат. К-ры 542-57, 578-24.

Секретариат 542-88.

АГЕНТСТВА ЕЕ:

в БЕЛООСТРОВЕ, БОРОВИЧАХ (Нов. губ.), ВЫТЕГРЕ, ГДОВЕ, ДЕТСКОМ СЕЛЕ, КИНГИСЕППЕ, КОЛПИНЕ, КРОНШТАДТЕ, ПОДЕЙНОМ ПОЛЕ, ЛУГЕ, МУРМАНСКЕ, НОВОЙ ЛАДОГЕ, ТИХВИНЕ (Черелов. губ.), ТРОЦКЕ.

Производит все разрешенные Положением о Государственном Банке операции, прием взносов по социальному страхованию, налогам, акцизам, сборам и коммунальным услугам и продаже знаков гербовой оплаты и вексельной бумаги.

LEENINGRAADI LOOMA-AED

Lenini-nim. park, maja № 1

Telefon 153-50

===== SÜWESEISUKORDA SEATUD. =====

LOOMAD WÄLISTESSE PUURIDESSE TOODUD

Praegu jõudsid kohale

Wene Ida-Lapimaalt

PÕHJAPÕDRA

ja

Walgest merest püüdnud

GRÖÖNIMAA ÜLGED

Loomade vaatamine iga päew kella 11-st 5-ni.

MAKS 37 kop. — Lapsed ja punawäelased 21 kop.

===== Ekskursioonid esmaspäewadel innata, teistel päewadel 50% innaalandust. =====

„KLASSIWOITLUS“

ilmub 2 korda kuus. Üksik nr maksab 25 kop., ette tellides ühes kättesaatmisega 15 kop. nr.

„Klassiwoitluse“ pealadu, kus tellimisi ja kuulutusi wasta wõetakse ja üksikuid nr-id müiakse, on „KÜLWAJA“ raamatuladus, Fontanka 53, telef. 5-97-54.

„Klassiwoitluse“ toimetus on ЕКР Wenemaa büroos, tel. 5-99-71.

„Klassiwoitluse“ toimetaja päewane tel. 1-48-76, korteri tel. 1-87-95.

„Klassiwoitluse“ postiaadress: Ленинград, Фонтанка 53, „КЛАССОВАЯ БОРЬБА“.

Seltsimehed!

Kes teab, tunneb ehk on kuulnud kas ja kus elawad praegu:

Mihkel Mihkli poeg RISTAL. Teenis 1912. a. Mustamere laewastiku laewa „Panteleimon'i“ peal tüürimeeste (рулевой) komandos, pärast 1914. a. Sewastopolis waba-tahtliku laewastiku sadama lootsi-abina.

Arnold Ado poeg RISTAL. Ilmasõja ajal ohwitser tsaari sõjawaes, pärast teadmata kus.

Palume teatada Moskwa Eesti kommunistlisesse klubisse.

J. J. Truumann.

oooooooooooooooooooooooooooo

„Klassiwoitluse“ tellimisi

wõetakse wastu, juunikuu tellimistest alates, kõigis „Põhja-Trükisõna“ („Севпечать“) tellimiste wastuwõtte kohtades, nii kõigis töökohtades, postikontorites jne, kus ajalehtede ja ajakirjade tellimiste wastuwõtmine on korraldatud.

oooooooooooooooooooooooooooo